

DEDE KORKUT

Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi
The Journal of International Turkish Language & Literature Research
Cilt/ Volume 9 Sayı/ Issue 22 Ağustos/ August 2020, s. 181-194.
DOI: <http://dx.doi.org/10.25068/dedekorkut333>
Mainz-Almanya/ Germany

Araştırma Makalesi/ Research Article

Halide Edib Adıvar'ın Romanlarında Bir Değer Olarak "Baba" Kavramı¹

The Concept of "Father" as a Value in the Novels of Halide Edib Adıvar

Öz

Halide Edib, gerek fikirleri ve gerekse icraatlarıyla millî mücadele, eğitim, siyaset, sosyal haklar ve edebiyat alanlarında iz bırakmış çok yönlü bir insandır. Yazarın aktif hayatı ve üretkenliği onu birçok araştırmanın odak noktası durumuna getirmiştir. Bu çalışmada ise Halide Edib'in romanlarında baba kavramı üzerinde durulmuş; baba rolünün yazar ve yazarın içinde bulunduğu toplum tarafından nasıl tanımlandığı ve algılandığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırma betimsel analiz modelindedir. *Veriler Seviyye Talip, Yeni Turan, Handan, Son Eseri, Mev'ut Hüküm, Ateşten Gömlek, Vurun Kahpeye* adlı romanlardan hareketle elde edilmiştir. İncelenen eserlerde babaların herhangi bir sebepten dolayı erken yaşta öldükleri ya da yaşıyor olsalar bile çocuklarıyla güçlü bağlar kuramadıkları anlatılır. Yani baba, hayal meyal hatırlanan ve muhayyelde yaşayan bir varlık ya da biyolojik bağın ötesine geçememiş bir kimliktir. Duygusal yönden çocuğu ile güçlü bir etkileşim kuramamış olsa da baba, evladını koruyup gözetken, doyurup giydiren varlıktır, yani insan yavrusunun güvencesidir. Babasızlık *Ateşten Gömlek* ve *Yeni Turan* romanlarında, erken yaşlarda hayatın yükünü sırtlamak olarak görülür. Araştırmaya ilişkin bir diğer tespit de baba özleminin açtığı duygusal boşluğun çocuğa kol kanaat veren şefkatli insanların varlığıyla giderilmeye çalışılmasıdır. Özetle, baba kimliğine sahip kişilerin çocuğun dünyasını aralayıp benliğinde güçlü izler bırakmadığı ve onların sevgilerini kazanmadıklarını söylemek mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Halide Edib Adıvar, roman, çocuk, baba kavramı.

Abstract

Halide Edib is a versatile person who has left a mark in the fields of national struggle, education, politics, social rights and literature with both her ideas and actions. The active life and productivity of the author made him the focus of many researches. In this study, the concept of father was emphasized in Halide Edib's novels; It is tried to be determined how the role of father is defined and perceived by the writer and the society in which the writer is located. The research is in descriptive analysis model.

¹ Bu çalışma, 5-7 Kasım 2015 tarihinde Kırkkale'de gerçekleşen II. Ulusal (Uluslararası Katılımlı) Değerler Eğitimi Kongresi'nde (II. National Congress On Values Education 5th-7th November) sunulan bildirinin tam metin halidir./ This study is the full text of the paper presented at the II. National (International Participation) On Values Education Congress held in-Kırkkale on November 5th-7th, 2015

Yıldız YENEN AVCI *

Sorumlu Yazar/ Corresponding Author

* Dr. Öğretmen
Milli Eğitim Bakanlığı, Aydın-Türkiye.
Elmek: y_yenen@hotmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1411-4557>

Makale Geçmişi/ Article History

Geliş Tarihi: 05.04.2020
Kabul Tarihi: 10.05.2020
E-yayın Tarihi: 15.08.2020

The data was obtained from the novels named *Seviyye Talip*, *Yeni Turan*, *Handan*, *Son Eseri*, *Mev'ut Hüküm*, *Ateşten Gömlek*, *Vurun Kahpeye*. In the studied works, it is explained that fathers died at an early age due to any reason or that they could not establish strong ties with their children even if they were alive. In other words, a father is an imaginary and imaginary being or an identity that cannot go beyond the biological bond. Even though he could not have a strong interaction with his child emotionally, the father is the being that protects, feeds and dresses his child, that is, the assurance of the human offspring. Fatherlessness is seen as backing the burden of life at an early age in the novels *Ateşten Gömlek* and *Yeni Turan*. Another finding related to the research is that the emotional gap left by the longing of the father is tried to be eliminated by the presence of compassionate people who have the opinion of the child. In summary, it is possible to say that people with a father's identity do not open the world of the child and leave strong traces in their ego and do not gain their love.

Keywords: Halide Edib Adıvar, concept of novel, child, father.

Giriş

Aile insanlık tarihinde her zaman için önemli yere sahip olmuş, insanların toplum haline gelmesini sağlamıştır. Tarihe bakıldığında ilk toplumların aileden meydana geldiği görülmektedir. İnsanın temel özellikleri ailede oluşmaya başladığından aile aynı zamanda insanlığın temelidir (Teyfurov, 2014: 241). Aile değerler eğitiminin en yetkili yeridir. Aile bireyleri arasındaki yakın ve sıcak iletişim maddi ihtiyaçlar kadar manevi yönden büyük önem taşır; çünkü anne-baba çocuğun ilk rol modelleridir. Çocuğun vicdanı, karakteri, aile büyüklerinin kuralları ile şekillenmeye başlar (Hökelekli, 2013: 288-289). Aile bireylerini oluşturan üyeler -çocuklar ile ebeveynler- arasında güçlü ilişkiler vardır; çünkü her çocuğun güven ve emniyete ihtiyacı bulunmaktadır. Birçok ebeveyn de çocuklarıyla yakın ve içten bir ilişki kurmayı arzu eder. Çocuğun psikolojik sağlığı ebeveynlerin davranışlarını nasıl anladığına ve yorumladığına bağlıdır. Bağlanma olarak adlandırılan ve çocuk ile bakım verenler arasında gerçekleşen güçlü duygusal bağlar çocuğun psikolojik sağlığı açısından koruyucu bir etken oluşturur. Yetersiz ebeveynlik durumunun ya da diğer bir ifadeyle olumsuz ebeveyn tutumlarının çocuklarda görülen ruhsal rahatsızlıklara sebebiyet verdiğini gösteren çok sayıda araştırma bulunmaktadır (Öngider, 2013: 420).

Türkçe Sözlük'te "Çocuğu olmuş erkek" (1998: 28) olarak geçen ve türevi babacan sözcüğüyle "cana yakın, olgun, güvenilir" (1998: 114) anlamını taşıyan "baba" kavramı aile denilen sosyal yapının temel unsurlarından biridir. Geleneksel aile yapısında anne genel olarak dışarda çalışmayan, evde gündelik işlerle uğraşan ve çocuğun bakımını üstlenen bir konumdayken baba ise dışarıda çalışan, ailenin geçimini sağlayan kişi durumundadır. Annelerin aksine çocuklarını uzaktan seven ve onların eğitimi için kural koyucu konumda olan babaların rol ve sorumlulukları, toplumda çalışan anne sayısının artmasıyla beraber değişime uğramıştır (Erdal, 2017:379). Eski zamanlarda görevi sadece maddi kaynak sağlayıp, çocuğa disiplin uygulamak olarak algılanan baba rolü günümüzde artık çocuğun yaşantısına ve bakımına katılım olarak algılanmaya başlanmıştır. Baba-çocuk arasındaki etkileşimin artması annenin gerginliğinin azaltmakla beraber annenin rolünü benimsemesine de yardımcı olmuştur. Babalık kavramı bir özdeşim modeli olarak çocuğun kişiliğinin gelişiminde ve çocuğun kişiliğinin oturması konusunda önemli bir yer tutar (Kara ve Çetinkaya, 2019: 200). Bu yönüyle ebeveynler hem birer rol model hem de çocuğu hayata hazırlayan birer eğitimidirler. Toplumun ve bireyin varlığını sürdürmesinde etkili olan aile kavramı

yalnızca eğitimcilerin, sosyologların değil, aynı zamanda edebiyatçıların da odağındaki konulardan biridir. Duygu ve düşüncelerin ahenkli bir şekilde aktarılmasını sağlayan edebiyat insanı doğrudan veya dolaylı olarak ilgilendiren konuları ele aldığından toplumun temel kurumu olan aileyi hayatını edebî düzlemde yansıtmaya görevini üstlenir. Yazarların hayatın gerçeklerinden ilham alarak oluşturduğu bu kurmaca dünyada dönemin aile yapısını, ebeveyn çocuk ilişkilerini görmek ve çekirdek yapının kültürel dokuya olan etkisini anlamak mümkündür. Toplumun farklı kesimlerini eserlerini taşıyarak dönemin insan profili hakkında fikir sahibi olmamamızı sağlayan edebiyatçılardan biri de Halide Edib Adıvar'dır.

Millî mücadele yıllarına kadar yazar ve eğitimci olarak tanınan ve yazarlığa atıldığı andan itibaren bütün eserleri ile dikkat çeken Halide Edib gözlemleri ile bir döneme tanıklık ederken, milletin temel değerlerini de edebiyata taşımayı başarmış mümtaz şahsiyetlerdendir (Enginün, 2004: 94-279). Millî edebiyat döneminin tanınmış ilk romancısı ve hikâyecisi olan Adıvar, 1884 yılında İstanbul'da dünyaya gelir (Akyüz, 1995: 180). Babası Ceyb-i Hümayün kâtiplerinden Mehmet Edib Bey, annesi ise Berifem Hanım'dır (Kolcu, 2010: 149-151). Annesini küçük yaşta veremden kaybeden yazarın çocukluğu tasavvuf öğretilerine bağlı anneannesi Nakiye Hanım'ın "Mor Salkımlı Ev'inde" geçer. Nakiye Hanım İstanbul'un varlıklı ailelerinden olan ve Mevleviliğe yakınlığıyla bilinen Nizamizade ailesinin kızıdır (Şengül, 2019: 145). İlköğrenime bir Rum okulunda başlayan ve 1893 yılında Amerikan Kolejine giren Halide Edib bu evde Kur'an, Arapça, Farsça ve musiki dersleri alır. Ayrıca İngiliz bir mürebbiyeden İngilizce, İtalyan bir sahne sanatçısından da musiki eğitimi alır; dönemin tanınmış hocalarından olan Rıza Tevfik ile Salih Zeki'nin öğrencisi olur. İstanbul Kız Lisesinde tarih hocalığı yapan yazar, Cemal Paşa'nın daveti üzerine Lübnan, Beyrut ve Şam'daki okullarda incelemelerde bulunur ve Darülfünunda Batı edebiyatı okutur (Kolcu, 2010: 149-151).

Halide Edib, II. Meşrutiyet sonrasında Türk Ocağı'nda yaptığı konuşmalardan ve Türk Yurdu'nda yazdığı yazılarla Türkçülük fikrinin yayılmasında etkili olur. Bu faaliyetleri millî mücadeleye katılmak üzere Anadolu'ya geçtiği tarihe kadar sürer. Yunanlıların İzmir'i işgal etmesiyle meydanlarda heyecanlı konuşmalar yapan yazar, özellikle Sultanahmet mitinginde yaptığı konuşmayla sembolleşir (Argunşah, 2011: 227). İnönü zaferi üzerine Kızılay tarafından cepheye gönderilir, dönüşte ise Kızılay başkanlığına seçilir. Gönüllü olarak orduya katılarak onbaşılığa kadar yükselen Adıvar, Tetkiki Mezalim Komisyonu raporlarının hazırlanmasında görev alır. Dört yıl İngiltere'de, on bir yıl Fransa'da kaldıktan sonra Amerika'yı dolaşır, gezdiği ülkelerde konferanslar verir. Ayrıca Hindistan'a davet edilerek, Delhi Üniversitesinde Hindistan'ın sosyal durumunu inceler (Tuncer, 0994: 404-405). 1939 yılında Türkiye'ye döner ve İstanbul Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümünü kurar. Burada Shakespeare üzerine yaptığı açılış dersi büyük yankı yapar. 1950 yılında TBMM'ye Demokrasi Partisi'nden İzmir milletvekili olarak girer. Bu görevinden 1954'te istifa ederek akademisyenliğe geri döner (Şengül, 2019: 150).

Milletvekilliği süresince faaliyetlerinin ilgi ve değer görmesine rağmen siyasete ısınamayan yazar, demokrasi mücadelesini kitapları aracılığıyla devam ettirir (Müezzinoğlu, 2017: 338). Adıvar, 9 Ocak 1964'te İstanbul'da böbrek yetmezliği nedeniyle vefat eder (Şengül, 2019: 150). Halide Edib yazdığı eserlerde Türk kadını bir sosyal figür olabileceğini, kendi hayatının sahibi ve sorumlusu, bağımsız ve irade sahibi olduğunu göstermiştir (Kolcu, 2010: 149-151). Türk modernizmde ve feminizmde

önemli bir kişi haline gelmiş ve Türk kadınıni yurt içinde ve dışında temsil etmiştir (Uygun Aytemiz, 2011). Feminist hareketlerin basın yoluyla yaygınlık kazandığı dönemde Türk kadınları üzerinde yol gösterici bir rol üstlenen Halide Edib edebiyatın birçok türünde eser vermekle birlikte daha çok romanlarıyla tanınır. Yazarın eserleri öncelikle gazete ve dergilerde tefrika edilmiş, daha sonra kitap halinde yayımlanmıştır. Bazı eserleri ise yabancı dillere çevrilmiştir (Şengül, 2019: 150).

Yazarın fikri ve eserleri gözden geçirildiğinde hayatının her döneminde Doğu-Batı meselesi, kadın, kültür, eğitim, demokrasi gibi farklı temalara eğildiği gözlerden kaçmaz (Çetinsaya, 2005:157). Halide Edib'in çok yönlülüğü haliyle yazar ile ilgili birçok araştırmanın ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu araştırmaları genel olarak yazarın edebî yönü ve eserlerinde yer verdiği konular (Şahin, 2013; Yivli, 2014; Yalçın Çelik, 2016), millî mücadeledeki rolü (Arabacı, 2007; Uludağ, 2017), eğitimci kişiliği, (Şanal, 2010; Taşer, 2012; Altın, 2019), kadın haklarına verdiği destek (Özkök, 2012; Bilge, 2012; Yılmaz, 2013 Nazlıpınar Subaşı, 2018) ve siyasi yönü (Çetinsaya, 2005; Müezzinoğlu, 2017; Tarhan, 2020) olmak üzere belirli başlıklar altında sıralamak yerinde olur.

İmparatorluktan cumhuriyete geçiş sürecinde Türk insanın yaşadığı değişim ve dönüşümleri kendi benliğinde yaşayıp bunları eserlerine yansıtmuş olan Halide Edib hem modern bir Türk kadını hem de düşün ve eylem insanıdır (Şahin, 2013:120). Onun üretkenliği, çok cepheliliği ve eserlerindeki materyal zenginliği yeni araştırmalara esin kaynağı olmaya devam edecek niteliktedir. Halide Edib'in romanlarında baba kavramını incelemeyi amaçlayan bu çalışmada ise baba rolünün nasıl tanımlandığı ve hem yazar hem de yazarın içinde bulunduğu toplum tarafından nasıl algılandığı üzerinde durulmuştur. Roman incelemelerine geçmeden önce yazarın anılarından yola çıkılarak babasıyla olan ilişkisi yansıtılmaya çalışılacaktır. "Mor Salkımlı Ev" Halide Edib'in çocukluk ve gençlik yıllarını ön plana çıkardığı eserinin ismidir. Bu bakımdan söz konusu eserde yazarın çocukluğu, ailesi, eğitim hayatı ile millî mücadeleye katılım sürecinin izlerini görmek mümkündür (Harnuboğlu, 2014: 27).

Mor Salkımlı Ev'in Penceresinden Baba-Kız İlişisine Dair Yansımalar

Türk edebiyatı, millî mücadele, Türk eğitim sistemi ve kadınların sosyal hakları gibi çeşitli alanlarda aktif rol oynayan Halide Edib kaleme aldığı anılarında (Adıvar, 2011) annesini 3-4 yaşlarında kaybettiğini ve bu boşluğu başta babası olmak üzere diğer aile bireylerinin ilgi ve sevgisiyle doldurduğunu belirtir. Yazar toplumu ayakta tutan bir değer olarak aile kurumunun önemini kendi yaşamından örneklerle yansıtmaya çalışmıştır. Örneğin kısa bir süre önce annesini kaybeden ve ona duyduğu özleminden dolayı hıçkırıklara boğulan küçük Halide'yi sakinleştiremeyen yakınları, çözümü onu gece vakti saraya götürerek babasıyla görüşürmekte bulurlar. Küçük kız yalnızca babasının kollarında teskin olur.

Mehmet Efendi her nöbetçinin önünde duruyor, anası yeni ölen çocuğun vaziyetini anlatıyor: 'Eğer babasının yanına götürmezsek bağıra bağıra boğulacak,' diyor. Bu dar yolun ortasındaki Ceyb-i Hümayun Dairesi'nin kapısında biraz beklediler. Siyahlı bir hademe çocuğu tetkik ettikten sonra, elini tuttu, Edib Bey'in yattığı odaya götürdü o odanın resmini, içindeki üç yatağın yerlerini bu çocuk hala çizebilir. Babası yataktan fırladı, çocuğu kucağına aldı. Karşısındaki yataktan kocaman bir baş kalktı, bir şeyler söyledi. Bu babasının yakın arkadaşı Hakkı Bey idi (sonradan sadrazam olan Hakkı Paşa). Üçüncü yataкта Sırrı Bey vardı (sonraki Gümrük Nazırı). Küçük

kız kafasını babasının omzuna yasladı, gözlerini kapadı. O korkunç gece sahnemin üzerine perde indi. (Adıvar, 2011: 30-31)

Babası iş yoğunluğundan ve yapmış olduğu evliliklerden dolayı küçük Halide'yle sık sık bir araya gelmese de onun kıyafetleri, odasının düzeni, beslenmesi ve eğitimiyle yakından ilgilenir. Babasıyla beraber oynadığı oyunlar yazarın çocukluğunun önemli bir kısmını geçirdiği Mor Salkımlı Ev'de birer mutluluk parıltısı olarak yerini alır. Hiçbir zaman babasının kendisine karşı kırıcı olmadığını, tam tersine aşırı bir şefkat duyduğunu dile getiren yazar tüm hayatı boyunca babasından yalnızca iki kere azar işittiğini belirtir. Halim selim bir insan olmasına rağmen çocuk terbiyesi konusundaki hassas tutumundan dolayı Halide'ye kızan Edib Bey'in çocuğunu gönlünü almaya yönelik tavırları da çocuk-ebeveyn ilişkisi açısından da model olacak niteliktedir.

İçimde haksızlığa uğrayanların isyanı uyandı, yemek tabağını ittim. Sessiz sessiz ağlamaya başladım. Babam gözyaşlarımın dinmesini bekliyordu, fakat dinmediler, içimdeki acılık bir türlü geçmiyordu. Babam müteessir oldu, beni okşamaya gönlümü almaya çalıştı. Muvaffak olamayınca önüne çil paralar yaydı, o da kar etmeyince banımla çocuk gibi oynamaya çalıştı. (Adıvar, 2011: 96)

Edib Bey'in insani yönü de çok kuvvetlidir. İlk eşinin (Halide Edib'in annesi) Ali Şamil Bey'den olan çocuğunu evladı gibi benimser, hatta Ali Şamil Bey'in zor günlerinde kendisine yardımcı olur. Babasının Halide Edib'e olan ilgi, sevgi ve desteği tüm yaşamı boyunca devam eder. Salih Zeki'den ayrılan ve zor günler geçiren Halide Edib, babasının kendisi için hazırladığı evde çocuklarıyla beraber yeni yaşantısına başlar. Halide Edib'in Zeki Bey ile aynı çatı altında yaşamak istememesinin ve iki oğlunu yanına alarak evden ayrılmasının ana nedeni çocuklarının da kendisi gibi aile içi çekişme ve kıskançlıklardan uzak tutmak istemesidir. Nitekim babasının yapmış olduğu evliliklerden dolayı Beşiktaş ile Üsküdar arasında sık sık ev değiştirdiğini ve iki üvey annesi arasında kaldığını beliren yazar bu durumun çocuk psikolojisini olumsuz yönde etkilediğini dile getirir. Annesinin ölümünden sonra babasının yaptığı evlilikler, küçük Halide'ye baba özlemini yaşattığı gibi ne yazık ki onu iki ateş arasında da bırakmıştır.

Medeni cemiyetin en küçük parçası ve âdeta temeli olan aile meselesine, başka başka zaviyelerden bakacak olanlar daima mevcuttur. Fakat bilmelidirler ki, kadın veya erkek, her ferdin kalbinde inkâr edilemeyecek ve birçok şekillere giren kıskançlık diye bir realite vardır. Hatta bu iptidaî hissi muayyen her terbiye sisteminin bir gün tadil edebileceğine inansak dahi, yine de iki kadınlı bir aile sistemini tabii görmek mümkün olmayacaktır. Bir kadın, her zaman kocasının dışarıdaki münasebetlerine tahammül edebilecek bir vaziyette olsa dahi kendi evini başkası ile paylaşması mümkün değildir. Çin yazılarında bunu ifade edebilen iki sembol vardır: açıkta iki kadın sulh sembolüdür, dam altında iki kadın harp sembolüdür. Bir evde iki kadın kavga etmeseler dahi gaflet ve sükûn kalmıyor. Bütün evin, bilhassa çocukların birbirine zıt menfaat çarpışmalarının doğurduğu gerginlik, bütün cemiyetin esasını sarsıyor. Her halde bu vaziyet, Teyze'yi, Abla'yı, babamın ve bütün ailemin iç huzurunu altüst etti. Nihayet babam, Abla'yı çocukları ile beraber Beşiktaş'daki Mor Salkımlı Ev'e götürdü. Haminne ile Teyze, Mahmure abla ve ben de İcadiye'de başka bir eve taşındık. (Adıvar, 2011: 120-121)

Sonuç olarak Halide Edib de her çocuk gibi bir aile ortamında yaşanan olumlu ve olumsuz hadiselerden etkilenmiş; çocukların yaşayabileceği duygusal boşluğu hem bir

yazar hem de bir kadın duyarlılığıyla anılarında dile getirmiştir. Mercan ve Tezel Şahin'e göre (2017:1) çocukların gelişiminde, sağlıklı toplumun oluşmasında rol oynayan babalar aile kurumunun vazgeçilmezidir. Babaların rolünün tanımlanması ve bu rolün kişiler tarafından nasıl algılandığı son derece önemli olsa da literatüre bakıldığında bu konuda yapılan çalışmaların oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Son dönemlerde yapılan araştırmalar genel olarak babaların toplumdaki rolünde yaşanan değişimler üzerinedir. Araştırma bir dönemin tanıklığını yapan eserlerde baba kavramını tanımlaması, hem yazar hem de yazarın içinde bulunduğu toplum tarafından bu kavramın nasıl algılandığını ortaya koyması bakımından önem arz etmektedir.

Yöntem

Çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden olan betimsel analiz modelindedir. "Bu tür analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir şekilde okuyucuya sunmaktır. Bu amaçla elde edilen veriler, önce sistematik ve açık bir biçimde betimlenir. Daha sonra yapılan bu betimlemeler yorumlanır, neden-sonuç ilişkisi içinde irdelenir ve birtakım sonuçlara ulaşılır. (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 256)" Veriler milli mücadele yıllarında kaleme alınan ve yazarın geniş kitlelere ulaşmasını sağlayan *Seviyye Talip*, *Yeni Turan*, *Handan*, *Son Eseri*, *Mev'ut Hüküm*, *Ateşten Gömlek*, *Vurun Kahpeye* adlı romanlardan hareketle elde edilmiştir.

Bulgular

Meşrutiyet sonrası Türk toplumunda yaşanan değişimlerin anlatıldığı *Seviyye Talip*'te mutlu evliliklerin kaynağını ortak noktaların çokluğuna ve aşk temelli oluşuna bağlayan Halide Edib, eşlerin birbirlerine karşı her zaman için dürüst ve samimi davranmaları gerektiğini savunur (Yenen Avcı, 2013: 38). Yazar, eserde baba kavramına yönelik olarak çocuğuyla ilgili sorumluluklarını yerine getirmeyen, babalığı bir biyolojik bağ ile sınırlı kalan insan modeline yer verir. Fahir Avrupa'ya gittikten altı ay sonra ilk çocuğu olan Hikmet dünyaya gelir. Genç baba çocuğunun gelişimini eşinin yazdığı mektuplardan ve Hikmet'in mürekkebe batırılmış elinin şeklinden anlamaktadır. Çocuğunu ilk defa görecektir. Hatta kıyafetiyle kendisini utandıracığı düşüncesiyle dönüş gününü kimseye haber vermemiştir. Kendisine aşağılık duygusunu yaşatacak olanlar arasında çocuğu da (karısı ve kayınvalidesinin yanı sıra) bulunmaktadır.

O vakit, geleceğimi benimkilere haber vermediğime pişman oldum. Hem de ne küçük, aşağılık düşünceler üzerine onlara haber vermemiştim. Macide'nin dallı, biçimsiz bir çarşafı, elinde paçaları düşük bir çocukla geleceğinden, halamın sert yüzünde küçük gören bir gülümseme ile, arkadaşım Numan'ı - biraz da pek de fazla bulduğum şık kıyafeti için- aşağılayacağımdan korkmuştum. (Adıvar: 1973: 11)

Henüz üç yaşında olan Hikmet'in huysuzluğu (annesinin saçlarını çekmesi, tepinip sızlaması) babanın hoşuna girmez. Fahir sert bir dille yaptığı uyarıyı dinlemeyen çocuğu Frenk usulü cezalandırır. Himmet'in daha da hırçınlaşması üzerine onu yatak odasına götürerek kapıyı kilitler. Özür dileyip annesinin elini öpünceye kadar çocuk odada kalır. Bu ceza çocuğunun terbiyesine önem veren bir babanın hassasiyetinden ziyade, karısına ve çocuğuna otoritesini göstermeye çalışan bir insanın güç gösterisi olarak anlatılır:

Anladım ki, ya kesin bir hareketle çocuğuma ve karıma varlığımı duyuracağım yahut sonuna kadar güçsüz bir koca, etkisiz bir baba olacağım. (Adivar, 1973: 20)

Fahir, hiçbir zaman çocuğuyla yakından ilgilenmez. Bu biyolojik bağın ötesini geçmeyen baba-çocuk ilişkisi, Fahir'in Seviyye'ye tutulmasıyla hepten kaybolur. Bir baba olarak sevgi ve şefkatini çocuğuna göstermemiş olsa da Fahir, dürüstlüğü ve ölümü ile Macide'nin gözünde yüce bir konumdadır:

'- Doğru bildiğin şeyler için, hak için, vatan için, daima ölmeye hazır olacaksın, Hikmet oğlum!'

Sonra, hıçkırarak, ekliyor:

- Tıpkı, tıpkı baban gibi!.. (Adivar, 1973: 129)

Türkçülük akımının ilk kez roman diliyle anlatıldığı *Yeni Turan*'ın konusu II. Meşrutiyet'in ilan edilmesinden sonra kurulan iki partinin arasındaki çekişmelerdir (Duymaz, 2011: 74). Romanda, baba kavramına ilişkin olarak babasızlığın çocuk yüreğinde bıraktığı eziklik ve bundan kaynaklanan aşırı mağrurluk anlatılmıştır. Ayrıca babanın yokluğunun insanı görünüşte sert, katı içerde ise alıngan ve kırılğan yaptığı (Oğuz'un şahsında) görülmektedir. Eserde babasızlık teminin kurguyu yönlendiren kahramanların (Oğuz, Kaya, Asım) ortak kaderi olduğunu söylemek yerinde olur.

Yeni Turan'da "baba" karakterinde Hamdi Paşa ile Lütfü Bey görülmektedir. Vedia ile Seniha adlı iki kızı olan Hamdi Paşa'nın babalık vasfına pek de yer verilmez. Bununla beraber yaşlı adamın evlatları yaşındaki Kaya ile evlenmesinin baba ile kız arasındaki ilişkiyi hiçbir şekilde etkilememesi biraz düşündürücüdür.

Bursa Askeri İdadisi öğretmenlerinden olan Yüzbaşı Lütfü Bey, eşini kaybettikten sonra bir daha evlenmez ve kızı ile birlikte yaşar. Eserde silik bir karakter olarak yer almasına rağmen İttihat ve Terakki'ye duyduğu sempatiyi kızına aşlamayı başarır. Hamdi Paşa ile her ne kadar siyasal polemiklere girse de kızının onlara gitmesine karşı çıkmaz. Samiye'nin (Kaya'nın) anne sevgisini Hamdi Paşa'nın eşinin göğsünde dindirmeye çalışması Lütfü Bey'in mantıksal ve duygusal konuları birbirine karıştırmaması gerektiği bilinciyle hareket ettiğini gösterir.

Eserde yer alan kahramanlardan bir diğeri Oğuz'dur. Küçük yaşta babasını kaybeden Oğuz kendisine acıyanlardan nefret eder. "Zavallı babasız çocuk." (Adivar, 1973: 109) ifadesi onun, yakın arkadaşı Sungur'u dövmesine neden olur. Oğuz babasızlığın bedelini yalnızca yaşlılarının sahip olduğu ayrıcalıklardan yoksun kalmayla değil, küçük yaşlarda omuzlarına çöken geçim derdi ile de öder:

Rüştüye tahsilini aldım. Diplomam da var, değil mi Sungur? Fakat bütün öğrenimim o kadar. Ondan sonra annem romatizmalı, ekme kazanmak bana düşüyor, Sungur'un babasının arabalarından birini koşuyordum. Bu iyi bir hayat, arabada yirmi yaşında Tosun'un yaptığı gibi, ben on bir yaşında ayakta şöyle dizginler elimde, Bursa'dan Çekirge'ye kum, taş, taşıdım, hem arabalar boş dönerlerken de ta önde, bu şerefli, en şerefli günler. Ağa günde iki kuruş, bazen üç kuruş verir, akşamları ekmeğim koltuğumda, Sungur'un ağası gibi, öteki ağalar gibi, ben de, annemin ekmeğini getiriyorum. Annemin bütün direnmelerine karşılık ona fanile, entari ve don yapmak için kendime bayramlık bile almadım. Yalnız yeni kırmızı bir kuşak ve kuşağın üstüne

sokulu bir kırbaç, ayaklarım yine çorapsız, yalnız bir çift yemeni! (Adıvar, 1973: 110)

Handan, otobiyografik özellikler sergilemekle birlikte dönemin şartları göz önüne alındığında cesurca kaleme alınmış olan ve iç içe geçmiş bir aşk romanıdır (Şengül, 2019: 151). Eserde baba kavramına yönelik olarak erkeğin gönlüne giren ikinci kadının baba-evlat arasındaki bağı zayıflattığına dikkat çekilir. Ayrıca Cemal Bey şahsında çocuklarını sevip sarmalayan, eğitimlerine özen gösteren, istediği insanla evlenmelerine rıza gösteren modern baba tipi verilmeye çalışılır.

Cemal Bey, Handan, Şehper ve Server'in babasıdır. Bütün evlatlarına eşit muamele etmekle birlikte en çok sevdiği çocuğu eski karısından olan Handan'dır. Belki annesini kaybetmişliğinden belki de yalnız kaldığından olsa gerek yaşlı adam için Handan biraz daha kıymetlidir. Cemal Bey kızının, dostlarıyla zaman geçirmesinden rahatsız olmaz, arzu ettiği eğitimi alabilmesi için bütün imkânlarını önüne serer. Ayrıca istediği insanla evlenmesi konusunda rıza gösterir. Müşfik, sevgi dolu, sıcakkanlı ve anlayışlı babayı en çok üzen hadise, Handan'ın yataklara düşmesidir. Kızının başucundan ayrılmayan Refik Cemal'i oğlu gibi gören kahraman, elindeki tüm parayı da masraflar için kendisine gönderir. Ayrıca gerekirse evini bile satacağını söyler. Evlat acısı Cemal Bey'i yıkar. Onun bir çocuk ruhiyatına dönüşmesine neden olur. Haşım onun içler acısı durumunu, "Kimse Cemal Bey'e bir şey söylemeye cesaret edemiyordu. Yüzü o kadar zayıflamış, harap olmuş, küçülmüş bir ihtiyar ki. Yalnız İmam Efendi Kur'an'dan ayetler okuyarak teselliye çalıştı." (Adıvar, 2009: 213) sözleriyle anlatır.

Cemal Bey, anne-babasının kaybetmiş olan Neriman'a sahip çıkar. Onu evlatlarından ayırt etmez. Neriman onun sıcak yuvasında kaybettiklerinin derin özlemini duymayarak, neşeli, sevgi dolu bir insan olarak yetişir. Evlilik hediyesi olarak manevi babası tarafından kendisine verilen beş odalı köşkten dolayı da çok mutlu olur.

Eserde adı geçen bir diğer baba ise Refik Cemal'dir. Karısı ile oldukça güzel bir ilişkisi olan Refik Cemal, Neriman'ın hamile olduğunu öğrenir öğrenmez çok mutlu olur.

Beni ona daha çok rapteden başka mukaddes bir sebep daha var, Server. Bu ne güzel bir gurur, bir şefkat bilsen! O karşımda yürürken benliğimin, benden bir parça taşıyan vücuduna, benim baba olacağım çocuğa ana olacak bu kadına öyle nihayetsiz bir taabbüt uyanıyor ki! Bu haldeki kadınların daha az sevildiğini söyleyen, muharrirler ne kadar aldanmışlar. Ben o kadar mesut ve merbutum ki. Onun en küçük işlerine yardım etmekten o kadar mahzuz oluyorum ki. (Adıvar, 2009: 24)

Küçük Nâzım, evin en güzel oyuncuğu, baba ve annesinin mutluluk kaynağı olur. Büyümeye yönelik gelişim aşamaları dikkat ve önemle bir o kadar da sevinçle takip edilir:

Sevgili, güzel Neriman'ın kucağında sarışın pembe bir küçük şeyle, benim temadi edecek, yaşayacak bir parçamla karşı karşıya gelmek, bu ne saadet! Şimdi bütün dünyada mavi gözlü, sarı saçlı küçük bir Nâzım, bir de sevgili Neriman var. Artık ben rolümü buldum, Server. Küçük Nâzım'a esirlik etmek; onu yıkamak ve onunla oynamak, benimle Neriman'ın ruhlarımız, şahsiyetlerimiz birleşerek vücuda getirdiğimiz bu küçük ve yumuşak şeyin kollarımın arasına gömüldüğünü duymak! Ne kadar mesudum, Server.

Handan Hanım'a kinimi bile unuttum... Benim kadar o da Neriman'ı ve Nâzım'ı seviyor. Hele Nâzım'a beraber bakıyoruz, Neriman seyahatinden azıcık yorgun. Nâzım, Handan Hanım'la benim elimde, artık başka bir meşgalemiz yok ve hiç olmayacak gibi.

Artık bütün mükalememiz, «Nâzım güldü, Nâzım elini uzattı, Nâzım ayağını kaldırdı»dan ibaret. İtiraf ederim ki bu biraz budala bir şey ve yabancıların hoşlanacağı bir şey değil. Fakat biz bahtıyarız. (Adıvar, 2009: 91-92)

Eserde; eşinin hamileliği süresince ona yardım eden, çocuğunu yıkayan, sevgiyle kucaklayan ve her gelişim adımını büyük bir sevinçle karşılayan modern bir baba modeli görülmektedir. Refik Cemal'in sevgi dolu, yüceltilmiş babalığı Handan'ın hastalığı ile durgunluk dönemine girer. Kahramanın, genç kadına âşık olması, yüreğinin merkezine onun sevgisini koyması oğluna olan ilgisini yok eder. Refik Cemal, kızının doğumuyla ilgili herhangi bir heyecan duymadığı gibi eşinin yanında da olmaz. Ayrıca: "Neriman kızımın adını Handan koydu. Bu küçük, biçimsiz et parçasını Handan'a pek benzetiyor. Ben artık bir şey bilmiyorum. Şimdi tamamen, muhitimden çekilmiş, alakamı kesmiş gibiyim." (Adıvar, 2009: 166) sözlerinden Refik Cemal'in babalık duygularında büyük değişimin yaşandığı görülmektedir.

Halide Edib'in, ressam arkadaşı Müfide Kadri'ye ithaf ettiği *Son Eseri* Meşrutiyet döneminin yaşandığı yıllarda evli bir yazarla, yaşı geçkin bekâr bir kızın arasındaki imkânsız aşkı konu edinir. Yazar bu romanında çocuklarıyla arkadaş olabilen modern baba tipini çizer. Fakat ne var ki baba-çocuklar arasındaki bu güzel bağın, babanın kalbine giren başka kadının aşkıdan dolayı zayıfladığı görülür.

Eserin ana kahramanlarından olan Feridun Hikmet, Şevket ve Nerime'nin babasıdır. Ailenin Çamlıcadaki köşke taşınmaları baba ve çocuklar arasındaki ilişkinin daha da güçlenmesini sağlar.

En çok vaktimi çocuklarla geçiriyorum. Nerime'nin omzumdan indiği yok, Şevket belimden ip geçiriyor. Beni at yapıp koşturuyor. Nerime bunu tabii buluyor, belki esasen onunla her zaman daha meşgul olduğum için, fakat Şevket uzun uzun yüzüme bakıyor. Oğlumla bu evde birbirimizi yeni tanıyor gibiyiz. (Adıvar, 2008: 26-27)

Çocuklarıyla şakalaşıp oynayan baba, onların varlıklarından mutluluk duyar. Nerime'nin omzuna binmesi, Şevket'in belinden ip geçirmesi aile üyelerini birbirine yakınlaştırır da genç adam, çocukların bir babanın kalbini tam olarak dolduramayacağını düşünür.

Şevket bizi uyandırmamak için potinleri elinde, ayaklarının ucuna basarak odadan çıktı, gitti. Merdivenlerden indiğini duymuyorum, fakat eminim bahçeye gidiyor. Nerime uyuyor. Onun karyolası benim tarafımdadır. Yorganı nefes alırken yavaş yavaş kımıldıyor. Ailemin içinde beni en çok alâkadar eden kızımdır, fakat ne de olsa çocuklar zannedildiği kadar bir babanın kalbini dolduramıyor. (Adıvar, 2008: 20)

Eserde ayrıca sevgilisi ile kızı arasında kalan Feridun Hikmet'in duygusal çelişkiler içine girdiği görülür:

- Beni sevdiğini bir defa dudaklarından işiteyim Kâmuran, diyordum.

Ellerimi yakaladı. Yüzünden çekti. İnce parmakları çatlayacakmış gibi atın sakaklarımda dolaştı. Başımı okşadı... Ve bu sezgi öteki azgın kuvvetli, ne kadar tatlı.

Bu sabah kalplerimiz öyle bir düğümlerle birbirine kenetlendi ki, bin bir İskender kılıcı bu bağı çözemez. Bana yabancı gelen kendi sesim:

Nerime olmasaydı... Nerime olmasaydı, diye inlediğini duydum." (Adıvar, 2008: 160)

Eserde çocuklarına sevgi, ilgi ve şefkatini gösteren modern bir baba profili ile karşılaşmaktadır. Ayrıca baba-kız arasındaki özel bağa da dikkat çekilir. Yazar bir kadının bıraktığı boşluğun ancak bir başka kadın tarafından doldurulacağını ifade ederek baba ve çocukları arasında ne denli güçlü bir bağ olursa olsun bunun bir sevgilinin varlığıyla zayıflayacağını anlatır.

Balkan Savaşı yıllarında geçen olayların konu edindiği *Mev'ut Hüküm'*de, yurt dışında tahsilini tamamlamış, başarılı bir doktorun kıskançlığına yenik düşüp, eşini öldürmesi anlatılır (Yenen Avcı, 2013: 46). Yazar bu eserinde de babalığı bir biyolojik bağdan ibaret gören ve kendi hevesleri için yaşayan umursamaz, hovarda, zayıf iradeli baba profiline yer verir.

Kasım ile Atife arasındaki güzel ilişki, genç doktorun Sara ile evlenip onun babası olmasıyla daha da güçlenir. Kasım en zor günlerinde Atife'nin yanında yer alır. Sara'nın hasta günlerinde küçük kızı yalnız bırakmaz. Çocuğun anne ve babasından bulamadığı sıcak duyguların kaynağı olur. Kısacası, Kasım Atife'nin öz babası olmadığı hâlde ona Süruri'den daha çok babalık yapar ve küçük kızın hem koruyucusu, hem velisi, hem de dostu olur.

Süruri ile Atife arasındaki ilişki ise yalnızca kan bağından ibarettir. Zaaflarının tutsağı olan genç adam kadın, içki ve eğlenceye olan düşkünlüğünden dolayı eşinin yanı sıra çocuğunu da suçlar. Güya çocuğun şımarıklığı kendini bunaltıyormuş da o da sıkıntısını dağıtmak için eğlence âlemlerine atıyormuş kendini. Mutluluğu aile ortamı yerine bayağı mekânlarda arayan Süruri'nin, çocuğuna kayıtsız oluşu, Atife'nin baba sevgisini bir başka insanın kollarında aramasına neden olur.

Kasım, yurt dışında eğitimini tamamladıktan sonra Şehzadebaşı'ndaki konağına döner. Bu süre içinde annesi ölmüş, babası yalnız kalmamak için kardeşine ve yengesine evinin kapılarını açmıştır. Kendi hâlinde, ciddi, içten ve tutucu bir karaktere sahip olan yaşlı adam, Kasım'ın hep yanında yer alır ve onun kararlarına saygı gösterir. Ayrıca eşini kısa bir süre önce kaybetmiş marazi Sara'nın "genç, yakışıklı, bilgin ve yetenekli" (Adıvar, 1973: 15) oğluyla evlenmesine rıza gösterir. Bununla beraber oğlu cepheye yaralı askerlerin tedavisiyle meşgulken, gelini ve üvey torununa sahip çıkar. Eserde baba rolünde olan bir diğer karakter ise Rıfat Bey'dir. Küçük Hayri'nin babası olan Rıfat Bey, Kasım ve ağabeyinin aksine oğluyla pek ilgilenmez. Hayri'nin ateşler içinde kıvrılırken başucunda beklemesi bile ona angarya gelir. Ayrıca çocuğunun ölümüyle de pek sarsılmaz.

Halide Edib'in Sakarya Savaşı kahramanlarına ithaf ettiği *Ateşten Gömlek*, gerçek hayatta düşman askerlerine karşı verilen zorlu mücadeleyi, aşk ögesinin neden olduğu duygusal savaşlarla etkileyici boyuta taşıyan eserin adıdır. Romanda anlatılanlar Peyami'nin yaşadığı bedensel acıların kurgu bulmasından oluşmaktadır (Yenen Avcı,

2013: 48-49). Baba kavramına ilişkin olarak yazar *Ateşten Gömlek*'te, babasızlığın bir kız çocuğu için büyük bir eksiklik olduğu anlatırken, baba kimliğinin koruyup gözetin, doyurup giydiren yönüne dikkat çeker. Sekiz yıl askerlik yapan ve Çanakkale'de savaşan askerlerden biri, İzmir'in kurtuluşu sırasında yaralandıktan sonra Ayşe'nin hemşire olarak çalıştığı sıhhiyeye getirilir. Genç kadın yaralıya bir şeyler yedirirken asker Sivaslı olduğunu ve sahip olduğu üç çocukta en çok Kevser adındaki kızını sevdiğini söyler. Yaralı askerın düşü, son derece içli olan bu güzel kızını okutmak ve iyi yerlere geldiğini görmektir. Bu olay Ayşe Hemşire'ye duygu dolu anlar yaşatır.

Eserde yer alan kahramanlardan bir diğeri Kezban'dır. Kezban babasının öldürülmesinden, sonra ağabeyi ve yengesiyile yaşamak zorunda kalır. Ağabeyinin silâh altında olması yengesinin genç kıza hakaret etmesine, ev işi karşılığında karnını doyurmasına ve ona şiddet uygulamasına neden olur. Kendini kimsesiz aç, çıplak bırakan düşmanlara karşı öfke ve nefret içinde olan Kezban, yengesinin ezici ve kırıcı tavırlarına dayanamayarak İhsan'ın birliklerine katılmaya karar verir. Amacı, babasını öldürüp kendisini acı ve sıkıntılara maruz bırakan düşman askerleriyle hesaplaşmaktır.

Zavallı çocuk bana sonra Doğançay'da nasıl başı boş dolaştığını (Doğançay'la Sarılar dört saat) ve yengesinden nasıl dayak yediğini anlattı. İhsan'ın kuvvetleri arasında onun da bir ağası vardı. İhsan'ın kuvvetlerinin arasında pekâlâ olabilirdi. Mutlak İhsan'ın kuvvetleriyle gitmek istiyordu. Başka kadınlar gitmişti. O niçin gitmesindi? Ağası gideli yengesi onu daha fazla işletiyor ve dövüyormuş, hatta el işi yapmasa karnı bile doymuyormuş. Kimsesi yokmuş.

Babasını öldüren ve kendini aç, çıplak bırakan düşmanlarla artık o da dövüşmek istiyordu. (Adıvar, 1974: 87)

Halide Edib'in *Vurun Kahpeye* romanı Kurtuluş Savaşı'nın bölgesel direniş birliklerince sürdürülmeye çalışıldığı yıllarda amaç ve değerleri birbirinden farklı insanlar arasındaki sürtüşme ve çatışmalar ile kimsesiz ve çaresiz Aliye'nin hazin hikâyesini dile getirir (Yenen Avcı, 2013: 50-51). Aliye annesinin amansız bir hastalıktan kaybettikten sonra Yemen'den Kafkas'a, Kafkasya'dan Suriye'ye geçen ve kendisinden bir daha haber alınamayan babasını da kaybeder. Baba sevgisini ve özlemini Ömer Efendi'nin yüreğinde dindirir. Yaşlı adam da Aliye'yi görür görmez ona kanı kaynamış ve sonrasında kızı Emine'nin yerine koymuştur.

Bizim kızımızın söyledikleri inşallah canınızı sıkmadı. O, kasabayı çok sever.

-Bu hanım sizin kızınız mı, Ömer Efendi?

Bu, öyle bir tehalükle (istekle) söylendi, genç adam öyle elleri açık Ömer Efendi'ye doğru geldi ki, ihtiyar biraz şaşırıldı: 'Evet onu rahmetli Emine'nin yerine evlat edinmişlerdi.' (Adıvar, 2009: 61)

Kendisinden "Kızım" diye bahseden Ömer Efendi'ye karşı Aliye de aynı muhabbet ve bağlılıkla yaşlı adama "Babam!" diye seslenir.

Aliye ona koştu, önünde diz çöktü, kelepçeli ellerini kendi narin ellerine aldı, ikisini büyük bir muhabbetle öptü. Sonra, birdenbire kendine siper ve hamî (koruyucu) olan bu mazlum ve sevgili adam için ölebilecek bir fedakârlıkla atan kalbi, ona daha kuvvetli ve emin bir cesaret verdi. Ömer Efendi'nin önünde gözlerinden alev saçarak durdu. Kumandan'a baktı. Biraz yanlış, fakat çok alışık bir İstanbul Rumcasıyla:

Babamın ne kabahati var Kumandan, onu niçin buraya getirdiniz? Ellerine niçin kelepçe vurdunuz, dedi. (Adıvar, 2009: 98)

Aliye'ye Ömer Efendi hakkında bilgi getiren ve onu nişanlısı Tosun Bey ile gizlice görüşmelerini sağlayan Durmuş da babasını kaybetmiştir. Amcası onu çırak olarak yanına alır, ileride kâtip olması için küçük çocuğa hesap işlerini öğretmeye başlar.

Sonuç

Halide Edib *Seviyye Talip*'te, çocuğuyla ilgili sorumluluklarını yerine getirmeyen, babalığı biyolojik bir bağ ile sınırlı kalan insan modeline, *Mev'ut Hüküm*'de ise kendi hevesleri için yaşayan umursamaz, hovarda, zayıf iradeli baba profiline yer verir. *Yeni Turan* romanında, baba özleminin çocuk yüreğinde bıraktığı eziklik ve bundan kaynaklanan aşırı mağrurluk anlatılmıştır. Ayrıca babanın yokluğunun insanı görünüşte sert, katı içerde ise alıngan ve kırılğan yaptığı (Oğuz'un şahsında) görülmektedir.

Handan'da ise, erkeğin gönlüne giren ikinci kadının baba-evlat arasındaki bağı zayıflattığına dikkat çekilir. Ayrıca Cemal Bey şahsında çocuklarını sevip sarmalayan, eğitimlerine özen gösteren, istediği insanla evlenmelerine rıza gösteren modern baba tipi verilmeye çalışılır. *Son Eseri*'nde çocuklarıyla arkadaş olabilen modern baba tipini ile karşılaşılsa da bu bağın zaman içinde erkeğin kalbine giren bir kadının varlığıyla zedelenmeye başladığı ve evladı ile sevdiği arasında kalan erkeğin duygusal parçalanmışlık yaşadığı görülür. Halide Edib, *Ateşten Gömlek*'te, babasızlığın büyük bir eksiklik olduğunu anlatırken, baba kimliğinin koruyup gözetken, doyurup giydiren yönüne dikkat çeker. *Vurun Kahpeye* adlı eserde ise, baba özleminin şefkatli yüreklerde dindirilmesi anlatılır. Aliye annesinin amansız bir hastalıktan kaybettikten sonra Yemen'den Kafkas'a, Kafkasya'dan Suriye'ye geçen ve kendisinden bir daha haber alınamayan babasını da kaybeder. Baba sevgisini ve özlemini Ömer Efendi'nin yüreğinde dindirir. Yaşlı adam Aliye'yi görür görmez ona kanı kaynamış ve sonrasında kızı Emine'nin yerine koymuştur.

Sonuç olarak, incelenen eserlerde babaların herhangi bir sebepten dolayı erken yaşta öldükleri ya da yaşıyor olsalar bile çocuklarıyla güçlü bağlar kuramadıkları anlatılır. Yani baba, hayal meyal hatırlanan ve muhayyelde yaşayan bir varlık ya da biyolojik bağın ötesine geçememiş bir kimliktir. Duygusal yönden çocuğu ile güçlü bir etkileşim kuramamış olsa da baba, evladını koruyup gözetken, doyurup giydiren varlıktır, yani insan yavrusunun güvencesidir. Babasızlık *Ateşten Gömlek* ve *Yeni Turan* romanlarında, erken yaşlarda hayatın yükünü sırtlamak olarak görülür. Elde edilen tespitlerden bir diğeri de baba özleminin açtığı duygusal boşluğun çocuğa kol kanaat veren şefkatli insanların varlığıyla giderilmeye çalışılmasıdır. Özetle, baba kimliğine sahip kişilerin çocuğun dünyasını aralayıp benliğinde güçler izler bırakmadığı ve onların sevgilerini kazanmadıklarını söylemek mümkündür.

Kaynaklar

- Adıvar, H. E. (1973). *Yeni Turan* (5. Basım). İstanbul: Atlas Kitabevi.
 Adıvar, H. E. (1973). *Mev'ut Hüküm* (3. Basım). İstanbul: Atlas Kitabevi.
 Adıvar, H. E. (1973). *Seviyye Talip*. İstanbul: Özyayın Matbaası.
 Adıvar, H. E. (1974). *Ateşten Gömlek*. İstanbul: Atlas Kitabevi.

- Adivar, H. E. (2008). *Son Eseri* (1. Basım). İstanbul, Can Yayınları.
- Adivar, H. E. (2009). *Handan* (4. Basım). İstanbul: Can Yayınları.
- Adivar, H. E. (2009). *Vurun Kahpeye* (3. Basım). İstanbul: Can Yayınları.
- Adivar, H. E. (2011). *Mor Salkımlı Ev*. İstanbul: Can Yayınları.
- Akyüz, K. (1995). *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri*. İstanbul: İnkılâp Yayınevi.
- Altın, H. (2019). Halide Edip'te Eğitim Fikri ve Onun Talim ve Terbiye İsimli Eseri. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 14(20), s. 1861-1895.
- Arabacı, H. M. (2007). Millî Mücadelenin Hazırlık Safhasında Halide Edib Adivar'ın Faaliyetleri ve Mustafa Kemal Atatürk. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 19, s. 271-294.
- Argunşah, H. (2011). *Millî Edebiyat. Yeni Türk Edebiyatı (183-233)*. Ed. Ramazan Korkmaz, Ankara: Grafiker Yayınları.
- Bilge, Y. (2012). Halide Edip'in Yedigün Dergisindeki Yazılarında Kadına Bakışı. *International Journal Of Social Science*, 5(4), s. 43-61.
- Çetinsaya, G. (2005). Muhafazakâr Bir Siyasi Düşünür Olarak Halide Edip Adivar. *Muhafazakâr Düşünce*, Yıl 2, Sayı 5. s.157-163.
- Dil Derneği (1998). *Türkçe Sözlük* (1. Cilt). Ankara: Dil Derneği Yayınları.
- Duymaz, R. (2011). *Millî Edebiyat Dönemi (1911-1923)*. İstanbul: Akademik Kitaplar.
- Enginün, İ. (2004). *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Erdal, K. (2017). *Çocuk Kitaplarında Baba Modelleri*. Akademik Bakış Dergisi, Sayı: 61. s. 379-386.
- Harnuboğlu, M. (2014). Mekân ve Mekânın Algılanış Biçimleri: Halide Edib Adivar'ın Otobiyografisi. *Mor Salkımlı Ev Üzerine Bir İnceleme. Fe Dergi*, 6 (2), s. 25-43.
- Hökelekli, H. (2013). *Ailede, Okulda, Toplumda Değerler Psikolojisi ve Eğitimi*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Kara, M. ve Çetinkaya, Ş. (2019). Türk Toplumunda Babalık Kavramı ve Baba-Bebek Bağlanmasında Hemşirelik. *Türkiye Klinikleri J Nurs Sci*. 2019, 11(2), s. 200-210.
- Kolcu, A. İ. (2010) *Millî Edebiyat*. Erzurum: Salkımsöğüt Yayınevi.
- Mercan, Z. ve Tezel Şahin, F. (2017). Babalık Rolü ve Farklı Kültürlerde Babalık Rolü Algısı. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 2, s.1-10.
- Müezzinoğlu, E. (2017). Milletvekili Halide Edip Adivar'ın TBMM'deki Faaliyetleri (1950-1954). *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10 (54), s. 331-339.
- Nazlıpınar Subaşı, M. D. (2018). Halide Edip Adivar'ın "Yeni Kadın Kimliği" Anlayışı. *Uluslararası İnsan Araştırmaları Dergisi*, 1(2), s. 277-284.
- Öngider, N. (2013). Anne-Baba ile Okul Öncesi Çocuk Arasındaki İlişki. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 5 (4), s. 420-440.
- Özök, S. (2012). Halide Edib'in İlk Romanlarında Meşrutiyet Kadını. *Prof. Dr. Mine Mengi Adına Türkoloji Sempozyumu Bildirileri*. 20-22 Ekim 2012. Adana, s. 373-389.
- Şahin, V. (2013). Halide Edip Adivar'ın "Yeni Turan" Romanını Yeniden Anlam(landırma). *Erdem Atatürk Kültür Merkezi Dergisi*. Sayı 64, s.130-122.
- Şanal, M. (2010). Halide Edib Adivar'ın (1884-1964) Öğretmenlik Mesleğinin Niteliğine ilişkin Görüşleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(11), ISSN:2528-9527, E-ISSN: 2528-9535, s. 517-527.
- Şengül, M. B. (2019) Halide Edip Adivar. *Millî Edebiyat (145-202)*. Ed. Mehmet Yılmaz. Ankara: Asos Yayınları.

- Tarhan, B. (2020). Üç Devirde Bir Muhalif: Halide Edip Adıvar'ın Perspektifinden Türkiye'de Siyasi İktidar(lar) ve Demokrasi Sorunu. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, DOI: 10.33630/Ausbf.677416. s. 1-18.
- Taşer, S. (2012). Halide Edip Adıvar'ın Öğretmenlikten İstifası. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı 31, s. 149-159.
- Teyfurov, M. (2014). Kur'an-ı Kerim'de Aile Yapısı. *Iğdır Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 3/4, s. 241-258.
- Tuncer, H. (1994). *Meşrutiyet Devri Türk Edebiyatı*. İzmir: Akademi Kitabevi.
- Uludağ, N. (2017). *Millî Mücadele Döneminde Rıza Mühendisliği Halide Edip Adıvar*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Başkent Üniversitesi.
- Uygun Aytemiz, B. (2001). *Halide Edib-Adıvar ve Feminist Yazın*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Bilkent Üniversitesi.
- Yalçın Çelik, S. D. (2016). Halide Edip Adıvar'ın Son Eseri'nde Müfide Kadri'nin Adını Yaşatmak. *STAD (Sanal Türkoloji Araştırmaları Dergisi)*, Temmuz 2016, s.17-45.
- Yenen Avcı, Y. (2013). *Millî Edebiyat Dönemi Romanlarının (1911 - 1923) İnsani Değerler ve Türkçe Eğitimine Katkıları Bakımından İncelenmesi*. Doktora Tezi. Elazığ: Fırat Üniversitesi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, A. (2013). Halide Edip'te Kadın Hakları. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi*, 20 (1), s. 119-134.
- Yivli, O. (2014). Halide Edip Öyküsünde Betimlemenin Retoriği. *I. Uluslararası Türk Kültürü Araştırmaları Sempozyumu*. 12-13 Kasım 2014, Nevşehir. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Yayınları No:11, ISBN: 978-605-4163-20-5, s. 328-334.

